

Mark- och miljööverdomstolen
Svea hovrätt

2022-04-29

Mål P 6338-21 Stockholms kommun m.fl. ./ Förbundet för Ekoparken m.fl..

Lagen om nationalstadsparken – en paragraf i Naturresurslagen som sedan flyttades över i Miljöbalken – tillkom efter en folklig kampanj mot planerade, mycket omfattande exploateringar av de kungliga parkerna Ulriksdal, Haga och Djurgården. Den folkliga kampanjen väckte en insikt att Stockholm och Sverige här hade ett världsarv. I propositionen om Nationalstadsparken, som kom 1994 efter en utdragen strid mellan de som ville bebygga och dra motorvägar i dessa parker och de som såg en möjlighet att bevara ett unikt landskap, skrev regeringen att området mycket väl uppfyllde kriterierna för vad Unesco kallar ”heritage landscape”. På svenska blev det ”historiskt landskap”.

Tanken i propositionen är att i möjligaste mån bevara detta landskap, dess natur- och kulturvärden och att bereda stockholmarna och tillresande rekreation, genom strövande, promenader, picknickande och jogging, naturupplevelser och en fläkt av stadens och även av Sveriges historia, som är nära förbunden med stadens. Regeringen – för det här ägde i mycket stor utsträckning rum i strid med kommunerna, främst Stockholms stad – såg det här som en nationell angelägenhet och gav området status av riksintresse. Men förutsättningen för att området skulle kunna bevaras var att ett strängt förbud lades att området inte skulle få bebyggas mer. Naturligtvis förstod regeringen att det fanns en mängd verksamheter i parken som för att kunna fortsätta att verka – många med ett mycket stort kulturhistoriskt värde – måste få kunna bygga om och bygga till. Därför sa man i propositionen att kompletteringar av befintliga verksamheter, som behövde det för sin fortsatta verksamhet, skulle tillåtas.

Man snävade in skaderekvisitet så att ”negativ inverkan av någon betydelse för de angivna värdena” förbjöds. Och man undantog detta riksintresse – det enda – från att kunna vägas mot ”utvecklingen av befintliga tätorter eller av det lokala näringslivet eller för utförandet av anläggningar som behövs för totalförsvaret”. (4 Kap. 1 § 2 st.) Detta gjordes för att regeringen förstod att ett så stort område mitt i storstadsområdet Stor-Stockholm skulle komma att utsättas för ett mycket stort tryck. För att denna nationalstadspark skulle kunna bevaras krävdes det mycket restriktiva bestämmelser.

Från slutet av 1800-talet och hela 1900-talet reducerades den kungliga dispositionsrätten till Djurgårdsmarkerna. Det skedde successivt genom Stockholms stads expansion, den statliga administrationens behov av förvaltningsbyggnader, universitets expansion m.m. Åtskilliga

Förbundet för Ekoparken.
Stora Skuggans väg 30
115 42 Stockholm

Orgnr 802017-3533
pg 447 07 29 - 7
info@ekoparken.org

ordf Richard Murray
+46-(0)768-016897
+46-8-6521479

utredningar – Djurgårdsutredningen, Djurgårdssakkunniga, Djurgårdsnämnden – hade under 1900-talet förgäves sökt stoppa denna process. Lagen kom till 1994. Den behövdes för att få ett slut på denna process av fortgående krympning. Då stod hela området inför en mycket kraftig exploateringsvåg. Den vågen bromsades upp genom lagen.

Men nu står Nationalstadsparken inför en ny våg av exploateringar. Stora kontorshus planeras inne i parken, nya bostads- och arbetsplatsområden planeras, ett antal infrastrukturprojekt – väg, järnväg, spårväg – återkommer, olika kommersiella ingrepp i kulturhistoriska miljöer arrangeras. Det vore konstigt om dessa projekt in skulle ha inspirerats av ett par stora projekt som faktiskt genomförts i parken eller i dess omedelbara närhet (som också är skyddad). Gröna Lund och Stockholms stad hänvisar till dessa projekt och menar att eftersom de fick genomföras så måste Gröna Lunds expansion också få genomföras. Jag syftar på Fysikcentrum, Albano och Norra Djurgårdsstaden.

Gröna Lunds expansion skiljer sig från dessa projekt och skulle om den skulle få genomföras skapa en helt ny praxis. Såväl Fysikcentrum som Albano angavs i propositionen om lagen för nationalstadsparken som projekt möjliga att genomföra. Platsen för dessa projekt ansågs mindre värdefull, ett gammalt småindustriområde. Likväl vidtogs ett antal förändringar i de ursprungliga planerna för att projekten skulle passa in i kulturlandskapet: husen sänktes med ett par våningar, höga torn togs bort, stark ljussättning eliminerades, färgsättningen dämpades och bebyggelsen drogs en bit ut ur synfältet. Bebyggelsen i Norra Djurgårdsstaden drogs tillbaka från gränsen till parken, en trädridå sparades för att skyla bebyggelsen, färgsättningen dämpades.

Gröna Lunds expansion sker i ett av de allra mest känsliga kulturmiljöerna i parken. Södra Djurgården är ett kärnområde för kulturhistoriskt intressant bebyggelse och ett högt värderat parklandskap.

Foto Ola Ericson

Så här såg Södra Djurgården med Gröna Lund ut i början av 2000-talet. Ännu hade då inte den stora expansionen av berg- och dalbanor och fritt fall satt fart. Sedan dess har Gröna Lund inom sitt gamla

Förbundet för Ekoparken.
Stora Skuggans väg 30
115 42 Stockholm

Orgnr 802017-3533
pg 447 07 29 - 7
info@ekoparken.org

ordf Richard Murray
+46-(0)768-016897
+46-8-6521479

område byggt den ena höga masten och berg- och dalbanan efter den andra. Det har fullständigt förändrat anblicken av Södra Djurgården från många håll i staden. Det har skett utan detaljplaner (ibland också utan bygglov) och har därför varit fredat från kulturmiljöorganisationernas möjligheter att få byggnationerna rättsligt prövade. Det har skett i många små – och ibland inte så små – steg, vilket kanske gjort att övervakande myndigheter tagit för lätt på saken och inte sett till den kumulativa effekten. Det har varit i strid med lagen om Nationalstadsparken. Det har också varit i strid med stadens Översiktsplan för Nationalstadsparken, Stockholmsdelen, vilken är bärare av samma förhållningssätt till området som riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården ger uttryck för.

Gröna Lund har på detta sätt flyttat fram positionerna, de senaste åren genom att ta två stora kliv norrut med byggena Insane och Monster. Nu vill man fortsätta på samma sätt ända bort till Spårvägshallen/Vasahamnen och tycker sig antagligen ha rätt till det när det gått så enkelt att flytta fram positionerna på det gamla området.

Gröna Lunds gamla område. Insane och Monster har flyttat fram positionerna.

Gröna Lund med det nya området.

Anm. Bilderna är s.k. renderingar och är sammansatta av två olika fotografier. De ska inte tas för att återge verkligheten mer än i dess huvuddrag. Syftet är att visa Gröna Lunds utbredning och vart den föreslagna detaljplanen leder.

Närboende har protesterat pga. den allt högre ljudnivån. Gröna Lund har fått föreläggande att dämpa bullret från konserter och berg- och dalbanor. Utredningar har gjorts men inte mycket har skett. Monster har därefter tagits i bruk, ännu närmre de boende. Gröna Lund och Stockholms stad visar rent ut sagt stor hänsynslöshet mot dessa människor. Med nya utredningar försöker nu Gröna Lund och staden att göra det troligt att etableringen av vad som faktiskt är – storleksmässigt – en helt ny nöjespark alldeles utanför fönstren på dessa människors bostäder ”inte kommer medföra en betydande ökning av bullernivåerna vid närliggande bostadsfasader.” Den tidigare så framgångsrikt genomförda höjningen av ljudnivån används nu för att försöka leda i bevis att det nya tivolits buller kommer att dränkas i den redan bullriga miljön och att det därför bör släppas fram. Likväl smyger sig uppgiften att bullernivån beräknas öka med 6 dBA igenom i rapporterna. Det motsvarar nära nog en fördubbling av den upplevda ljudnivån. Även detta försöker Gröna Lund att bortförklara. Denna argumentation är inte trovärdig och Bernström akustik visar med all tydlighet hur bristfälliga och motsägelsefulla Tyréns utredningar är.

Det har förekommit utsagor från våra motparter som gör gällande att de som bor här får skylla sig själva och att de helst borde flytta. Skulle Petterssonska huset överges av de boende, eventuellt pga. att de tvingas i väg, skulle det i sig vara en stor kulturmiljöförlust. Till Djurgårdsstaden hör självklart dess invånare.

Tolkningen av hur riksintressena ska hanteras är en grannlaga och svår uppgift. Hur praxis utvecklas kommer ha stor betydelse för parkens framtid.

Richard Murray
Ordförande
Förbundet för Ekoparken